

Однако в целом отношения между Россией и США теряют важность и статус центра глобальной политики. Мир развивается в сторону бесполярности, когда малые и средние страны будут влиять на состояние мира не меньше, чем сильные державы. Мощные армии сегодня не всегда способны решать региональные конфликты.

В российско-американском взаимодействии наиболее серьезные проблемы сосредоточены в области стратегической стабильности. У России и США нет стабилизирующих экономических связей, как в американо-китайских отношениях. Стабилизирующим фактором остается система военно-стратегического паритета.

Один из главных вопросов в отношениях с ЕС — отмена визового режима, который МИД РФ считает основным препятствием на пути интеграции России и Европы. Далее следует вопрос энергетической безопасности Европы, снижения ее зависимости от российских энергоносителей.

В плане отношений со странами Запада упор в Концепции делается на укрепление экономического потенциала России. Несмотря на разговоры о необходимости переориентации российской дипломатии на Азиатский регион, отношения с западными странами в иерархии российских внешнеполитических приоритетов по-прежнему стоят выше. В первую очередь идут страны СНГ, затем — Запад и только после азиатский вектор сотрудничества.

В последнее время актуализировалась тема Россия — Китай. За риторикой стратегического партнерства скрываются конкуренция за влияние в Центральной и Восточной Азии и прагматизм. Россия не признает своего экономического спада и относительной мощи Китая и тревожится, что обширные ресурсы ее малонаселенного востока окажутся в руках Китая. Соперничество будет усиливаться и дальше, поскольку экономика Китая продолжает расти, а это может привести и к усилению политических амбиций Китая на международной арене.

ПРАБЛЕМЫ РАЗВІЦЦЯ «ПАЎНОЧНАГА ВЕКТАРУ» Ў ЗНЕШНЯЙ ПАЛІТЫЦЫ БЕЛАРУСІ

Валодзькін А. А., Нацыянальная акадэмія навук Беларусі

Размаўляючы аб рэалізацыі прынцыпу шматвектарнасці ў беларускай знешняй палітыцы, звычайна падкрэсліваюць, што яе традыцыйныя «ўсходні» (адносіны з Расіяй і краінамі СНД) і «заходні» (з краінамі ЕС і ЗША) вектары ў апошнія дзесяцігоддзе дапаўняюцца актыўным развіццём адносінаў з краінамі Азіі, Афрыкі і Лацінскай Амерыкі («паўднёвы вектар»). І толькі «паўночны вектар» звычайна застаецца па-за ўвагай, што ставіць лагічнае пытанне: а ці ёсць ён увогуле ў знешняй палітыцы Беларусі, і калі ёсць, якая ступень яго развіцця?

Па-першае, трэба акрэсліць аб'ект гэтага вектару. На поўнач і на паўночны захад ад Беларусі ляжыць геапалітычны прастора, што завецца рэгіёнам Балтыйскага мора, альбо Паўночнай Еўропай (зараз гэтыя азначэнні, фактычна, з'яўляюцца сінонімамі). Гэты рэгіён складаюць пераважна невялікія, але высокаразвітыя краіны, паміж якімі ўжо некалькі дзесяцігодзяў развіваюцца даволі інтэнсіўныя рэгіянальныя сувязі на трох узроўнях: міждзяржаўным, наднацыянальным і транснацыянальным. На першым з іх яны праявіліся ў стварэнні шэрагу рэгіянальных міжурадавых і міжпарламенцкіх структур: Паўночны Савет і Паўночны Савет міністраў, Балтыйская Асамблея і фармат «ПБ-8», Савет дзяржаў Балтыйскага мора (СДБМ) і г. д., а таксама пагадненні аб стварэнні супольнага рынку працы паўночных краін (1954 г.) і аб іх свабодным гандлі з краінамі Прыбалтыкі (першая палова 1990-х гг.). Моцныя наднацыянальныя інстытуты заўсёды разглядаліся невялікімі паўночнымі краінамі, як патэн-

цыйная пагроза іх суверэнітэту. Таму ў рэгіёне яны не ствараліся, і наднацыянальны ўзровень прадстаўлены выключна супрацоўніцтвам краін рэгіёну ў межах ЕС, да якога амаль усе яны паступова далучыліся ў 1973, 1995 і 2004 гг. А вось транснацыянальны ўзровень, заснаваны на развіцці шырокай сеткі неінстытуцізаваных трансмежных сувязяў паміж прадстаўнікамі грамадскай супольнасці, мясцовага самакіравання і бізнэсу, наадварот, лічыцца асновай рэгіянальнага супрацоўніцтва на Поўначы Еўропы.

Разгледзім працэс інстытуцізацыі адносінаў Беларусі з гэтымі краінамі і рэгіянальнымі структурамі. Дыпламатычныя адносіны з прыбалтыйскімі і паўночнымі краінамі былі ўсталяваны на працягу 1992 г. У 1993 г. былі адчынены беларускія амбасады ў Латвіі і Літве і амбасады гэтых краін у Мінску. У 1994—1995 гг. — абмен генеральнымі консульствамі з Эстоніяй (у 2009—2010 гг. ператвораны ў паўнаўартасныя пасольствы). Адносіны з паўночнымі краінамі развіваліся куды больш марудна. Першае беларускае пасольства ў іх было адчынена ў 1999 г. у Швецыі. Шведскае дыпрадстаўніцтва адчынілася ў Мінску толькі ў 2003 г. на ўзроўні аддзялення шведскага пасольства ў Маскве, на ўзроўні ж паўнаўартаснага пасольства — толькі ў 2007 г. З Фінляндыяй складалася даволі дзіўная сітуацыя: у 2010 г. у Мінску адчынілася аддзяленне фінскага пасольства ў Літве, а ў 2011 г. — паўнаўартасная беларуская амбасада ў Фінляндыі. Аднак абедзве краіны дагэтуль прадстаўлены адна ў другой толькі пасламі па сумяшчальніцтву. З Даніяй, Нарвегіяй і Ісландыяй абмену дыпрадстаўніцтвамі ўвогуле не было. У структуры Міністэрства замежных спраў Беларусі адносінамі з усімі гэтымі васьмю краінамі (а таксама з Вялікабрытаніяй) займаецца створаны ў межах Дэпартаменту Еўропы аддзел краін Паўночнай Еўропы.

У структуры знешнеэканамічных сувязяў Беларусі прыбалтыйскія і паўночныя краіны таксама займаюць вельмі розныя пазіцыі. У адносінах са Швецыяй і Фінляндыяй гаворка пакуль ідзе хутчэй аб перспектывах і магчымасцях, чым аб сур'езных дасягненнях. Данія, Нарвегія і Ісландыя ўвогуле не разглядаюцца ў якасці перспектывіўных эканамічных партнёраў. Але Латвія, Літва і Эстонія па выніках 2011—2012 гг. занялі ў агульнай структуры беларускага таваразвароту 4-е, 8-е і 11-е месцы адпаведна. Да таго ж Літву і Латвію звязваюць з Беларуссю ўзаемныя інтарэсы ў галіне транзіту і інвестыцый.

Што тычыцца рэгіянальных структур, Беларусь з'яўляецца паўнаўартаснай удзельніцай толькі адной з іх — створанай у 1992 г. арганізацыі прасторавага планавання ВАСАБ. Праўда ніякай інфармацыі аб дзейнасці нашай краіны ў гэтай структуры няма. У 2001 г. Гродзенская і Віцебская вобласці атрымалі статус назіральнікаў у Арганізацыі субрэгіянальнага супрацоўніцтва дзяржаў Балтыйскага мора, а ў 2003 г. Гродна быў прыняты у Саюз балтыйскіх гарадоў. З 2008 г. Беларусь удзельнічае ў праекце СДБМ па ахове прыроды «Балтык 21», а 1 ліпеня 2009 г. атрымала афіцыйны статус назіральніка пры гэтай арганізацыі. Нарэшце, у лістападзе 2009 г. Беларусь далучылася да партнёрства «Паўночнага вымярэння» ЕС у галіне транспарту і лагістыкі. Яшчэ адным фарматам супрацоўніцтва з паўночнымі суседзямі сталі еўрарэгіёны «Нёман» (1997 г.) і «Азёрны край» (1999 г.). Праўда да нядаўняга часу з беларускага боку у гэтых еўрарэгіёнах не было нават каардынацыйных бюро (іх функцыі намінальна выконвалі аблвыканкамы) і ўдзел беларускіх памежных рэгіёнаў у іх дзейнасці быў даволі абмежаваным.

Такім чынам, можна адзначыць, што Беларусь яшчэ недастаткова выкарыстоўвае патэнцыял адносін з краінамі рэгіёну Балтыйскага мора. Адносіны з нашымі непасрэднымі паўночнымі суседзямі — Літвой і Латвіяй — сапраўды напоўніліся рэальным зместам і могуць лічыцца ўдалымі прыкладамі практычнага ажыццяўлення прынцыпу «прагматычнага дыялогу», але для адносін з іншымі краінамі і структурамі

вызначанага рэгіёну ўсё яшчэ характэрны фрагментарнасць, непаслядоўнасць і залішняя эмацыянальнасць. Увогуле ж развіццё беларускай знешняй палітыкі на паўночным напрамку пакуль што выглядае хутчэй як складовая частка «заходняга вектару», залежная ад агульнага кантэксту адносін паміж Беларуссю і Еўрасаюзам, чым як асобны знешнепалітычны вектар.

НАЦИОНАЛЬНЫЕ ИНТЕРЕСЫ КАК КОМПОНЕНТ ВНЕШНЕПОЛИТИЧЕСКОЙ СТРАТЕГИИ БЕЛОРУССКОГО ГОСУДАРСТВА

Вонсович Л. В., Наталевич О. Г., Белорусский государственный экономический университет

Одним из оснований деятельности государства и показателей определенности его внешней политики выступает национальный интерес. Большинство современных ученых использует это понятие для анализа политической реальности, но при этом расходится в понимании его природы и назначения. Часть исследователей исходит из идеологической трактовки национального интереса, утверждая, что политические цели государства формулируются в рамках заранее заданных ценностей и идеалов. При таком понимании национальные интересы чаще всего выступают в виде разнообразных духовных конструкций — «национальной идеи», «национальной мечты», веры в «светлое будущее» и т. д. Национальные интересы программируют эмоционально-чувственные мотивации политического поведения представителей определенной нации-государства, закрепление их в программах и лозунгах политических лидеров, в формировании определенных стереотипов.

Другая трактовка национальных интересов предполагает прагматическое отношение к ним, которое характеризует соответствующие цели как обязательно позитивные, как некое общественное благо. При данном подходе не существует никаких окончательных представлений о том, к чему следует идти, что и как надо достигать. Все содержательные параметры национальных интересов зависят от обстановки, но при этом сохраняются две универсальные цели: процветание государства и усиление его мощи. Одним из сторонников данного подхода выступает известный теоретик Г. Моргентау, который считает, что цели внешней политики должны определяться в контексте национального интереса и поддерживаться определенной силой. При этом содержание самого национального интереса определяется государством и не предполагает каких-либо ограничений, кроме силы, которой оно располагает по отношению к силе взаимодействия с ней других государств.

Распад Советского Союза и обретение Беларусью независимости создали условия для выхода Республики Беларусь на международную арену в качестве суверенного государства, обладающего собственными национальными интересами. Разрабатывая шкалу национальных интересов в области экономики, внешней политики, геополитики и т.д., руководство республики учитывало, прежде всего, интересы белорусского народа и государства, а также основные тенденции современного европейского развития (расширение Европейского союза) и формирующийся новый мировой порядок (однополярную структуру мира при силовом доминировании США). Эти обстоятельства внесли значительные коррективы в механизм осуществления белорусской внешней политики и потребовали соответствующего теоретического, юридического, организационного и кадрового обеспечения. До середины 1994 г. ведущая роль в разработке, принятии и реализации решений в сфере внешней политики Беларуси принадлежала Верховному Совету, выполнявшему законодательные и представительные функции, и Совету Министров Республики Беларусь. Введение поста Президен-